

**Κριτική Σκέψη- Ανάλυση της διδακτικής προσέγγισης: « Επεξήγηση αιτίας»
(Skillful Causal Explanation):**

Η συγκεκριμένη προσέγγιση αφορά διάφορα μαθήματα του Αναλυτικού που μπορούν να τύχουν επεξεργασίας στη βάση της διαδικασίας της λύσης ενός προβλήματος που επηρεάζει την κοινωνία (τοπική ή διεθνή) σε μακροεπίπεδο. Το πρόβλημα αυτό συσχετίζεται συνήθως με φυσικές καταστροφές που αφορούν σε συνεπαγωγές άλλων κοινωνικών προβλημάτων με υλική και ψυχολογική εμβέλεια. Αφορά παράλληλα τις φυσικές επιστήμες και τη βιολογία σε θέματα που δεν έχουν διεξοδικά διερευνηθεί όπως το φαινόμενο του θερμοκηπίου, οι τυφώνες, η χλωρίδα, ζητήματα βιοτεχνολογίας, τα ακραία καιρικά φαινόμενα, η εξαφάνιση μορφών ζωής από τον πλανήτη.

Πολύ συχνά συμβαίνουν τραγωδίες για τις οποίες οι ειδικοί αφιερώνουν αρκετό χρονικό διάστημα διερευνώντας τα αίτια που τις προκάλεσαν. Πολλές φορές το γεγονός είναι πιο περίπλοκο από ό,τι φαίνεται και εμπλέκει μια πλειάδα άλλους παράγοντες που (ίσως) φαινομενικά να μην θεωρούνται με την πρώτη ματιά σημαντικοί ή ακόμα και υπαρκτοί. Τα παιδιά ασκούνται στη δεξιότητα αυτή χρησιμοποιώντας πληθώρα πηγών που αφορούν στο γεγονός, αφού πρώτα εξασκηθούν στην αντικειμενική αξιολόγηση των στοιχείων ταυτότητας (συνέπεια-εγκυρότητα- επιστημονικότητα) της όποιας πηγής. Άξιο προσοχής στη διδακτική αυτή προσέγγιση, η **διδακτή δεξιότητα** διασαφήνισης του υποθετικού γεγονότος ως μια υποκειμενική υπόθεση/εικασία προφανώς για μια μερίδα ανθρώπων αληθοφανής από το πιθανό γεγονός, να διαχωριστεί δηλαδή η υπόθεση, το κάθε τι που εκλαμβάνει κανείς ως δεδομένο¹ από την πιθανότητα τη δυνατότητα, το ενδεχόμενο να συμβεί κάτι².

Δεξιότητα Αιτιολογικής Εξήγησης:

- 1. Ποιες οι πιθανές αιτίες που αφορούν στο συγκεκριμένο γεγονός;**
- 2. Τι μπορείς να βρεις που να μετρά υπέρ ή κατά των πιθανοτήτων προς τα ενδεχόμενα τα σχετικά με το γεγονός;**
- 3. Ποια στοιχεία κατέχεις ή έχεις ήδη μαζέψει κατόπιν διερεύνησης που να αποκαλύπτουν τα αίτια πρόκλησης του γεγονότος;**
- 4. Ποια πιθανότητα θεωρείται η πλησιέστερη και αποδίδεται η πιο ευλογοφανής προς το αποδεικτικό στοιχείο;**

¹ Μπαμπινιώτης (1998:1872)

² Μπαμπινιώτης (1998:1419)

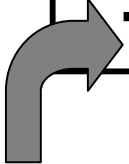
Παράδειγμα³ : Το ναυάγιο του Τιτανικού.

Στάδιο 1^ο: Ο εκπαιδευτικός δίνει ένα κείμενο που αφορά στο ναυάγιο. Τα παιδιά το διαβάζουν. Μέσα από ιδιοθύελλα που προκαλείται, ο εκπαιδευτικός καταγράφει στον πίνακα όσο περισσότερες πιθανές αιτίες του ναυαγίου έρχονται στο μυαλό των παιδιών από την πρώτη, τη μη στενή ανάγνωση του κειμένου. Αφού καταγράφει όλες τις πιθανές αιτίες, επισημαίνονται οι 5-6 κυριότερες, καλώντας τα παιδιά να τις επιλέξουν μέσα από μια δημοκρατική διαδικασία του τύπου: «επιλέξτε: πιθανό/απίθανο/δηλώνω αναποφάσιστος».

ΠΙΘΑΝΕΣ ΑΙΤΙΕΣ:

- Ανθρώπινο λάθος
- Ομίχλη
- Απειρία του καπετάνιου
- Ο καπετάνιος δεν έλαβε υπόψη τις προειδοποιήσεις του δελτίου καιρού
- Ο καπετάνιος ήταν μεθυσμένος
- το πλήρωμα αγνόησε τις προειδοποιήσεις για το παγόβουνο
- Δεν ελεγχθήκαν οι μηχανές με την αιτιολογία ότι το πλοίο ήταν ολοκαίνουριο
- Τρομοκρατική ενέργεια
- Σκόπιμη ενέργεια με οικονομικά κίνητρα
- Τεράστιο καράβι- προβληματική ευελιξία

³ Το συγκεκριμένο παράδειγμα είναι ενδεικτικό της διαδικασίας και έτυχε επεξεργασίας στα πλαίσια ειδικού επιμορφωτικού Σεμιναρίου για την Κριτική Σκέψη από τον Δρα Robert Swartz στο Cyprus Teachers Participating in the Coaching Sessions (29 October – 2 November, 2007).

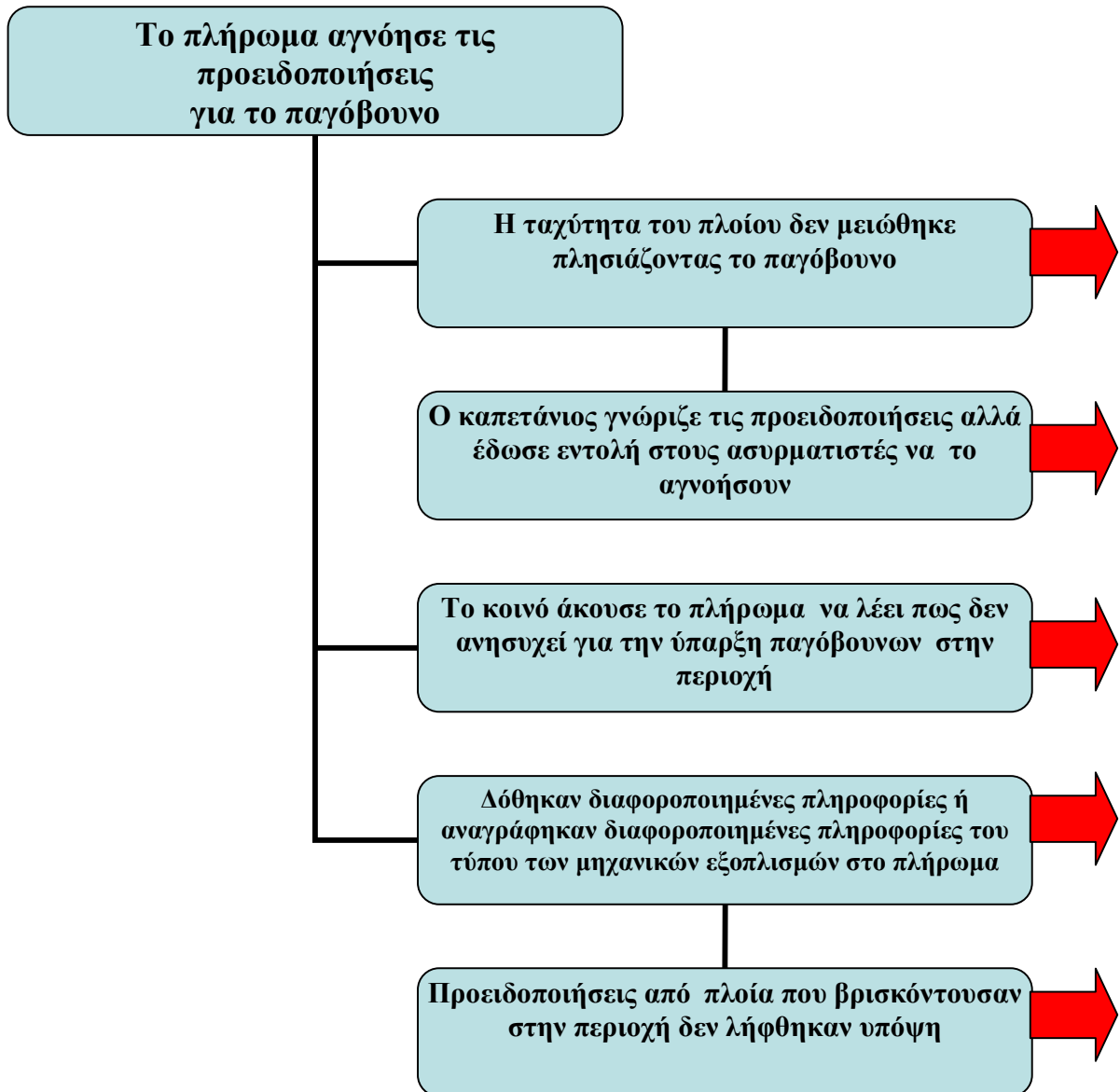
Μέσα από αρκετά σημεία που επεσήμαναν στο κείμενο που τους δόθηκε, τα παιδιά θα αποφασίσουν για τα 5-6 επικρατέστερα σημειώνοντας στον πίνακα δίπλα από το καθένα τα σύμβολα: Πιθανό (Π), απίθανο (Α), αναποφάσιστος/η (;)

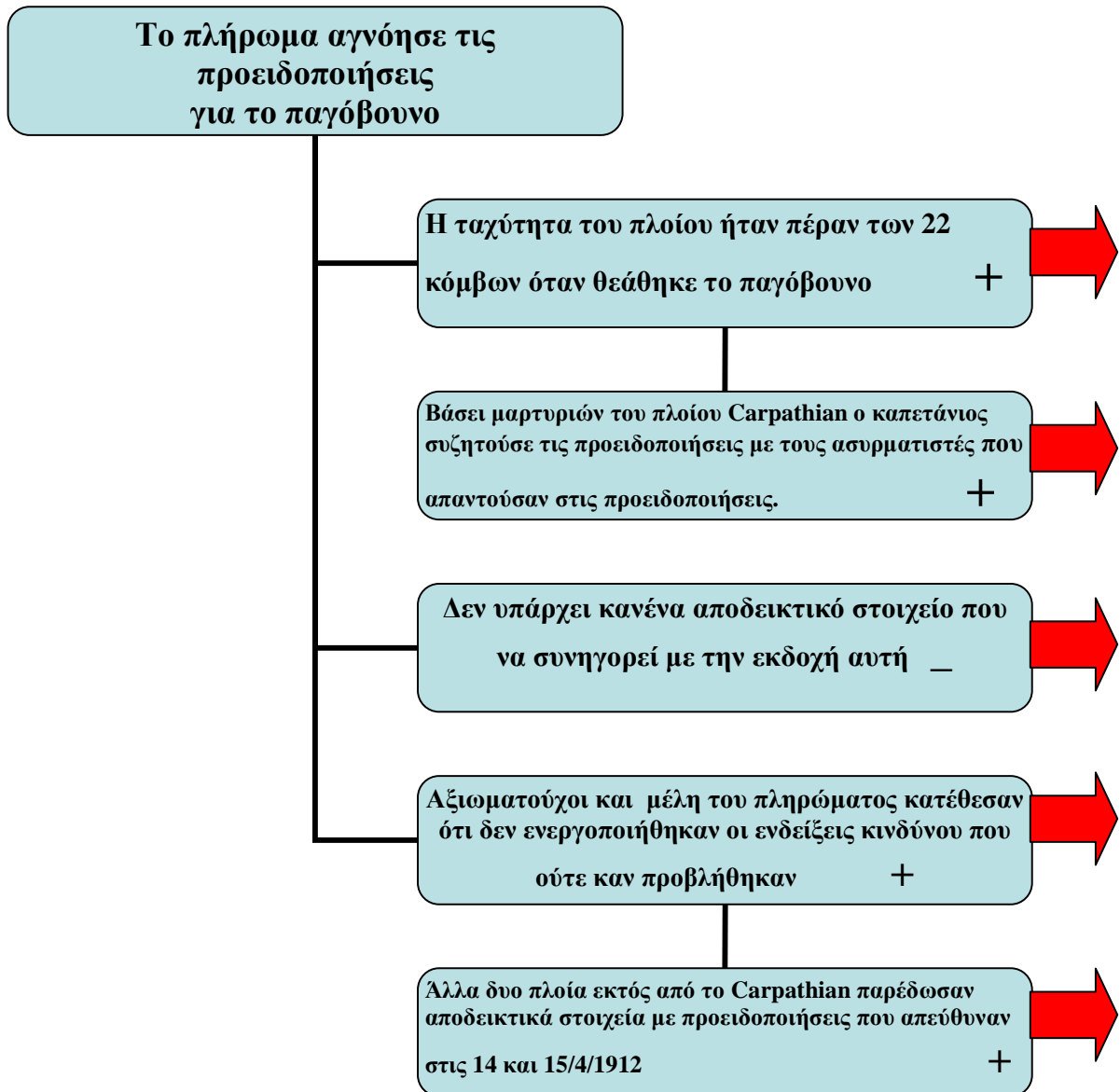
Στάδιο 2ο: Τα παιδιά επιλέγουν τα 5-6 επικρατέστερα, χωρίζονται σε αντίστοιχες ομάδες και πραγματοποιούν για τα σημεία αυτά μια πιο στενή ανάγνωση του κειμένου. Κατόπιν αποφασίζουν με την ίδια διαδικασία «Πιθανό (Π), απίθανο (Α), αναποφάσιστος/η (;)» ποιο σημείο θα εξετάσουν εξονυχιστικά. Στην περίπτωση αυτή επέλεξαν πως «**το πλήρωμα αγνόησε τις προειδοποιήσεις για το παγόβουνο**»:

Να πως σχηματοποιείται το σχεδιάγραμμα στις «υποθετικές αιτίες»:

Τα παιδιά εδώ σε αυτό το σημείο διαβάζουν πέρα από το ίδιο το αρχικό κείμενο για 2^η φορά και πρόσθετες πηγές. Τις πηγές τις έχει προσεχτικά προεπιλέξει ο εκπαιδευτικός. Να πως σχηματοποιείται το σχεδιάγραμμα στις «πιθανές αιτίες» μετά την ανατροφοδότηση των παιδιών από τις πολλαπλές πηγές:

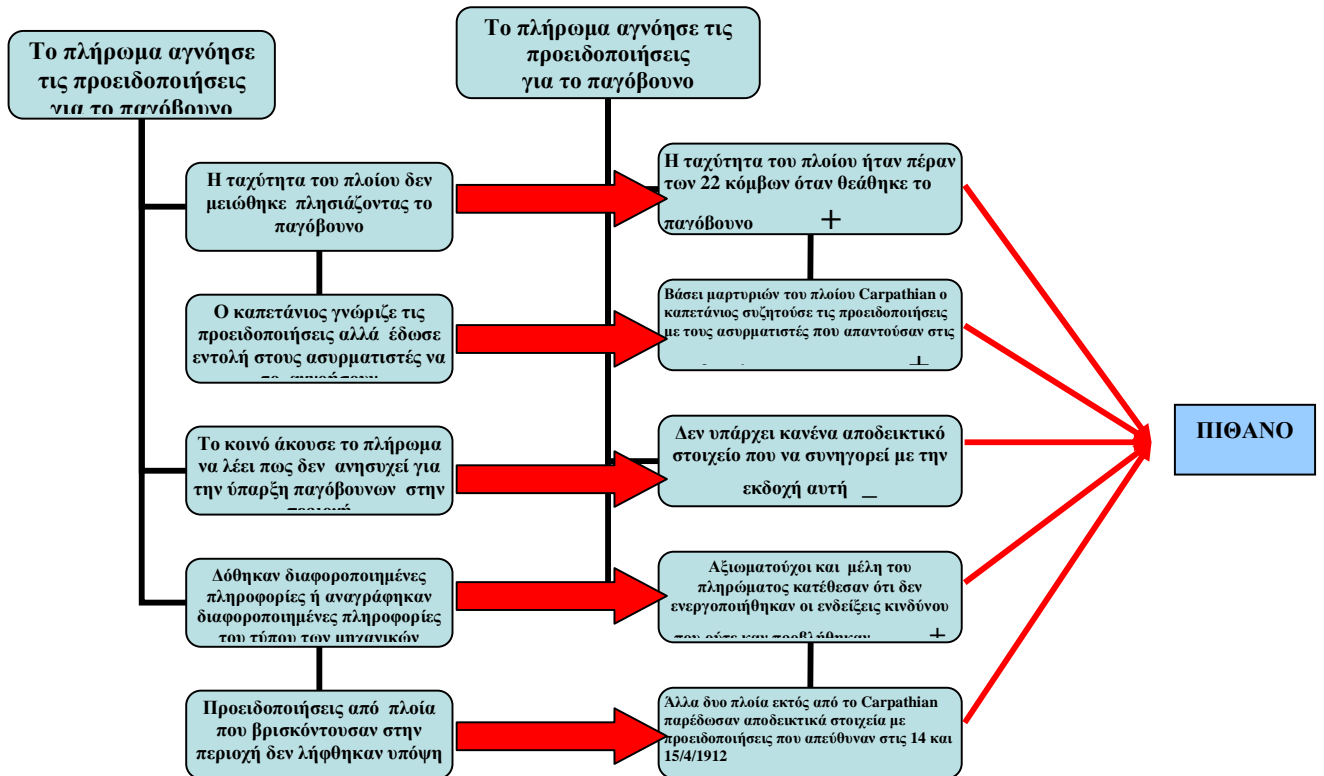

Είναι η αιτία Πιθανή, Απίθανη ή Ουδέτερη;

ΠΙΘΑΝΗ (δόθηκαν 4 +)

ΣΥΝΟΠΤΙΚΑ ΘΑ ΕΧΟΥΜΕ ΑΥΤΟ ΤΟ ΣΧΗΜΑΤΙΚΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ:

Τα 5 τελικά βέλη καταλήγουν στο θετικό πρόσημο που δηλώνει ότι ο παράγοντας «Το πλήρωμα αγνόησε τις προειδοποιήσεις για το παγόβουνο» ευσταθεί.

➔ **Τι κάνουμε στη συνέχεια;**

Με βάση την πλειάδα πηγών που τα παιδιά έχουν μπροστά τους, ζητάμε από αυτά να δημιουργήσουν μια συνθετική εργασία ως προέκταση της σκέψης τους, που να συνηγορεί βάσει των τεκμηρίων και άλλων πιθανών που θα ανακαλύψουν μετά από ένα πιο στενά λεπτομερή ανάγνωση των πηγών (close reading).

➔ **Πώς αξιοποιούμε την κριτική σκέψη των παιδιών δημιουργικά για τις «πιθανές αιτίες» που έχουν⁴ αποτιμηθεί με θετικό πρόσημο;**

Δραστηριότητα Μεταγνώσης:

- Στη συγκεκριμένη περίπτωση του ναυαγίου έχουμε 4 πιθανές αιτίες. Για την κάθε μια τα παιδιά θα ανατρέξουν στο υλικό τους (πηγές) με σκοπό να ανακαλύψουν

⁴ Μετά από τη διερεύνηση των πηγών

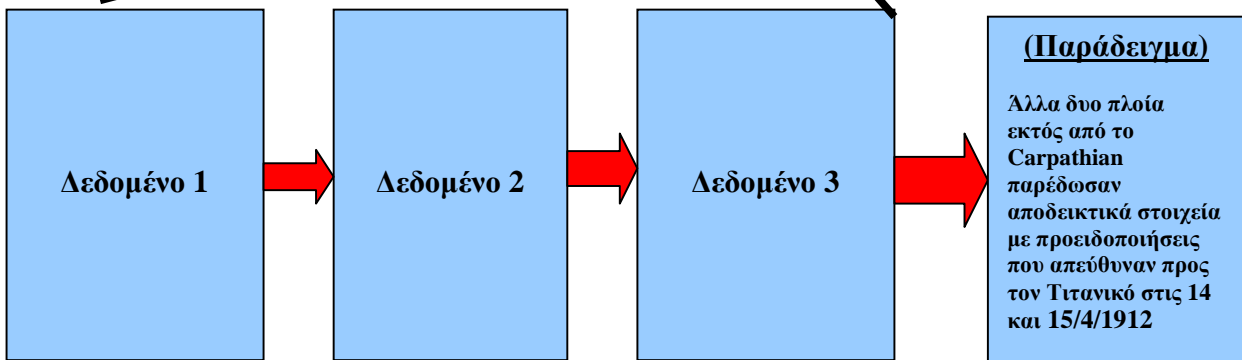
μια διαδοχή γεγονότων που οδήγησαν στην πιθανή αιτία. Στη δραστηριότητα αυτή η οργάνωση της τάξης είναι ομαδική. Η κάθε ομάδα εξετάζει μια πιθανή αιτία και σειροθετεί τα αίτια της. Διάδραση παρατηρείται μεταξύ των μελών της ομάδας αλλά και μεταξύ των ομάδων μέσω των αγγελιοφόρων και του εκπαιδευτικού ο οποίος είναι κοντά στα παιδιά και παρέχει ανατροφοδότηση.

Σχηματικά η δραστηριότητα έχει ως εξής:

Πρωταρχικές αιτίες που προκάλεσαν το συμβάν
(ή την αλληλοδιαδοχή γεγονότων)

Αποτέλεσμα

Φιλοσοφία της διδακτικής προσέγγισης: « Δεξιότητα Αιτιολογικής Εξήγησης» (Skillful Causal Explanation): **Αναλυτική** (από το όλο στο μέρος).